

Doğru İslâmiyet Zemininde Risale- i Nur' da Şahsiyet Oluşumu ve Gelişimi

Sebahattin Yaşar

Dünyayı Yüksek Şahsiyetli İnsanlar Kurtaracaktır

Giriş

Bugün dünyanın yaşadığı bütün bunalımların temelinde şahsiyeti oluşmamış, oturmamış, olgunlaşmamış insan unsuru vardır. Mana-i muhalifiyle dünyanın daha yaşanabilir bir coğrafya olması için ise, yüksek şahsiyetli insanların sayılarının artmasına ihtiyaç vardır. Yani insan düzelirse, alem düzelecektir.

Bunalımların ciddi bir sebebi insan ise, o zaman insana tesir eden aile, çevre ve okul etkeninin eğitici fonksiyonunu kaybettiği akla gelmektedir. Sistem şahsiyetsiz insan üretiyorsa o zaman sistemi de sorgulamak gerekecektir. Yani sistem neyi kaybetti ki, insan şahsiyetini kaybetti?

İnsan şahsiyeti, aldığı eğitim sayesinde gelişir. Hayatta üstlendiği rolleri de yine o şahsiyete göre oluşur. Demek ki, dünyadaki olumlu veya olumsuz bütün gelişmeler insanın şahsiyet eğitiminin nasıllığından haber vermektedir. Saadet asrı yaşamış insanlığın insana yüklediği yüksek şahsiyet ile oluşan nebevi silsile ve meyveleri ile nübüvvetten kopmuş felsefenin ortaya çıkardığı firavun silsilesi ve meyveleri insanlık tarihi boyunca devam edegelen iki hattı göstermektedir.

Mizaç; insanın yaratılıştan getirdiği ruhi eğilimleri ve potansiyelleridir. Bu eğilim ve potansiyel, kişinin kendisi ve dış etkenlerin tesiriyle düzgün bir gelişim seyri alabilir veya bozulma söz konusu olabilir.

Şahsiyet insanlık tarihinde belirleyici bir etkidir. O zaman şahsiyetin ne olduğu, nasıl oluştuğu, hangi aşamalardan nasıl geçtiği, onu olumlu veya olumsuz etkileyen etkenlerin neler olduğu soruları önem kazanmaktadır.

Bir de insan ve insanlık şahsiyetine bulaşan kirlerin temizlenmesi ve hastalanan şahsiyetlerin tedavisi mümkün mü sorularına çağa uygun cevaplar aramak gerektiği de açıktır.

Biz de bu çalışmamızda, Risale-i Nur ölçeğinde şahsiyetin oluşum sürecini, bunu etkileyen unsurları, şahsiyet tedavisini ve model şahsiyet Hazret-i Peygamberi ve onun bu asırdaki varisi olan alimlerden Said Nursî'nin hayatından şahsiyet esaslarını ele almaya çalışacağız.

Çalışmamızın temel hedefi İslâmiyet'i temsil noktasında Müslümanların şahsiyetinin müslim vasıflarla süslenmesi ve İslâmiyet'in layık olduğu temsiliyeti sağlıklı şekilde yapabilmesine hizmet etmektir.

Mizaç, karakter, şahsiyet nedir ve aralarındaki ilişki nasıldır?

Şahsiyetten önce şahsiyetin de temelini oluşturan mizacı tanımak gerekir. Çünkü şahsiyet kök salmış, filiz vermiş, dallanıp budaklanmış bir ağaç ise, ondan iki adım öncesi olan aşama, ağacın kökleri hükmündeki de mizaçtır.

Mizaç; insanın yaratılıştan getirdiği ruhi eğilimleri ve potansiyelleridir. Bu eğilim ve potansiyel, kişinin kendisi ve dış etkenlerin tesiriyle düzgün bir gelişim seyri alabilir veya bozulma söz konusu olabilir.

Mizacın bir üst aşaması ise, insandaki doğuştan gelen potansiyellerin ve eğilimlerin üzerine bina ettiği alışkanlıklar, faziletler ve ahlaki değerler olan karakterdir. Yani ağacın dallanıp, budaklanma halidir. Elbette bunun da budanmaya ihtiyacı söz konusudur. Yani buna da karakter eğitimi denmektedir.

Şahsiyet ise, doğuştan getirilen ve sonradan kazanılan bazı huy ve alışkanlıkların bir sentezi olarak ortaya çıkan; insanın her fikrine, kararına ve davranışlarına yön veren; insanın değerini ve akıbetini belirleyecek olan özelliklerin bütünüdür. Buna aynı zamanda benlik gelişim süreci de denilmektedir.

Bu bütünün bir kısmı doğuştan gelirken, bir kısmı da sonradan kazanılan duygu, algı, öğrenme, düşünme, yargı, dış görüntü, tutum ve davranış özellikleri, ahlak ve inanç yapısı gibi unsurlarından oluşur.

Bir başka ifadeyle şahsiyet/kişilik; insanları birbirlerinden ayıran, her insanın kendine has bedeni ve ruhi özelliklerinin bütünü¹dür.

Yine bir başka ifadeyle şahsiyet, insanın bütün duygularını, düşüncelerini, ilgilerini, tutumlarını, yeteneklerini, ihtiyaçlarını, isteklerini, alışkanlıklarını ve bütün davranış özelliklerini kapsamaktadır.²

Her insan, yaratılıştan sahip olduğu mizaç motifi üzerine bir karakter geliştirerek belli bir kişilik yapısı inşa eder.³ Ki bunun adı, 'şahsiyet'tir.

1. Peker, Hüseyin, (Prof. Dr.), *Din Psikolojisi*, Aksiseda Matbaası, İkinci Baskı, Samsun, 2000, s.140.

2. A.g.e, s.141

3. Yasemin Yaşar'ın, 12. Aralık 2015 tarihli Yeni Asya Gazetesi'ndeki makalesi.

Şahsiyet neden önemlidir?

Kur'an-ı Kerim, pek çok ayetlerinde şahsiyetli insanlardan övgüyle bahsetmektedir. 'Ne ticaret ne de alış-veriş onları Allah'ı zikretmekten alıkoymaz.'⁴ ; yine 'Mü'minler öyle adamlardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiş ve şehit olmuşlardır. Bir kısmı da şehit olmayı beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmezler.'⁵

Yine şahsiyetli insanlardan bahsedilirken, '(onlar) Yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir. Cahiller onlara laf attıkları zaman, 'selam' der, geçer giderler. Geceleri Rablerine secde ederek, kıyam durarak geçirirler.'⁶

İşte Kur'an-ı Kerim'de şahsiyetli insan deyince, Allah'ın razı olduğu, kabul ettiği insanda hayranlık uyandıran, bir ahlak, bir duruş taşıyan, kişiyi değerli, nitelikli kılan vasıflardır.

Bunlar; samimiyet, dürüstlük, sıdk, adalet, cömertlik, şefkat ve merhamet, istigna, iktisat gibi yüksek ahlak ifadesi olan ahlaki değerlerdir.

Zaten şahsiyetli insanın Kur'an'da rical yani 'adam gibi adam' kavramıyla ele alınması da manidardır.

Şahsiyet gelişimi insanın potansiyellerinin ortaya çıkması anlamında önemlidir. Yani insanın insanlık değeri şahsiyetiyle kendini gösterir.

Şahsiyette ilk akla gelen esaslar güven, doğruluk, kararlılık, istikrar ve devamlılık ve samimiyettir. Bu etkin esaslar kimde süreklilik arz eder hale gelmişse, işte o kişi şahsiyet kazanmış demektir.

Nitekim bir insana şahsiyetsiz denildiğinde kastedilmiş olan, henüz belli bir pozitif davranış o kişi üzerinde kararlılık göstermemiş, süreklilik kazanmamış demektir. Süreklilik arz etmeyen, zaman zaman gelip giden davranışlar kişide bir karakteristik oluşturmuş değildir. Kişinin artık o davranışlarla anılır hale gelmesi şahsiyeti hatıra getirmektedir.

Bugün dünyanın bütün olumlu gelişmelerinin altında, şahsiyetli insanlar vardır. Şahsiyetli insanların yaşadığı aile de, toplum da, insanlık da mutludur. Onun için insanlık başına kıyameti erken koparmadan ne yapıp etmeli şahsiyetli insan sayısını arttırmalıdır. Şahsiyet eğitimlerine önem verilmelidir.

Her önemli adım, şahsiyetli insanlara ihtiyaç duyar. Zaten kurumları, kuruluşları, devletleri; maddi ve manevi büyük davaları büyük ve sürekli yapan sır, o işin temelinde veya sürekliliğinde güçlü şahsiyetlerin varlığıdır.

Bu durum manevi hizmetler için de geçerlidir. İslâm dini başlangıcında, fakirlerden, kölelerden oluşan bir durum sergilerken, sonra sonra daha güçlü omuzların, nüfuzlu şahsiyetlerin o yükün altına girmesiyle daha bir güçlü hale gelmiştir ve asr-ı saadet gibi bir dönem yaşanmıştır.

Nitekim bu durum günümüz için de geçerlidir. Dünyada İslâmiyet'in ve Müslümanlar üzerindeki düşünce kirliliğinin önüne geçebilmek için önce Müslümanların Müslim vasıflarla süslenerek doğru bir temsil oluşturmaları gerekir.

Bugün dünyanın bütün olumlu gelişmelerinin altında, şahsiyetli insanlar vardır. Şahsiyetli insanların yaşadığı aile de, toplum da, insanlık da mutludur. Onun için insanlık başına kıyameti erken koparmadan ne yapıp etmeli şahsiyetli insan sayısını arttırmalıdır. Şahsiyet eğitimlerine önem verilmelidir.

4. Nur Suresi, 37. ayet.

5. Ahzap Suresi, 23. ayet.

6. Furkan Suresi, 64. ayet.

İslâm dininin yayılmasının, kabul görmesinin en yüksek, en güçlü bir ameli şahsiyetli kişilerdir. Bunun da en güzel örneği elbette düşmanlarının bile tasdiki ile sıdk ve emaneti ile maruf olmuş Hazret-i Peygamber (asm)'dir. Yani o ameli bir surette yaşayan bir model olmuştur. Şahsiyet oluşumunun en önemli dinamiği manevi eğitimidir.

Büyük davalar şahsiyetli insanların omuzlarında daha da güç kazanacaktır. Nitekim günümüz iman ve Kur'ân hizmetlerinde de şahsiyetli kişilerin hizmetlerin içinde olması, hem dayanıklılığı arttıran bir unsur olacak hem de şahsiyetli kişiler diğer insanlara bir kuvve-i maneviye kazandıracaktır.

Konuyla ilgili Bediüzzaman Said Nursî, 'İmanın kuvvetlenmesi için bu zamanda gayet kuvvetli bir ihtiyac-ı kat'î ile ders-i dinde bazı şahıslar lâzımdır ki, hakikati hiçbir şeye feda etmesin, nefesine bir hisse vermesin, ta ki imana dair dersinden istifade edilsin; kanaat-i kat'îye gelsin.'⁷ demektedir.

Bu yönüyle denilebilir ki, İslâm dininin yayılmasının, kabul görmesinin en yüksek, en güçlü bir ameli şahsiyetli kişilerdir. Bunun da en güzel örneği elbette düşmanlarının bile tasdiki ile sıdk ve emaneti ile maruf olmuş Hazret-i Peygamber (asm)'dir. Yani o ameli bir surette yaşayan bir model olmuştur.

Peygamberler geldikleri asırların pek çok bozulmuşluklarını tamir etmek ve doğru bir şahsiyet modeli oluşturmak için bir gereklilik iken, onlardan sonra gelen alimlerin de peygamberlerin varisleri olması hasebiyle geldikleri asra İslâm'ı doğru bir şekilde yaşayan ve gösteren şahsiyetli modeli olması yine bir gerekliliktir.

Bu çağ insanına hitap eden Risale-i Nur eserleri de, bu çağa uygun bir yaşam modeli ortaya koyan, ideal şahsiyet gelişimini içeren bir hazinedir.

Nitekim Bediüzzaman'ın bir hayat ideali olarak peşinde olduğu Medresetüzzehra eğitim projesi, din ilimleri ile fen ilimlerini mezc eden bir müfredat içerisinde, aynı zamanda ideal şahsiyet oluşturma programını da içermektedir. Yani pozitif bilimleri elde eden bir birey, din ilimlerini elde etmezse, o zaman kontrolsüz, vicdansız, yüksek ideali olmayan bir yapıya dönüşecektir. Bu yapılara da 'şahsiyetli insan' demek mümkün değildir.

Şahsiyet oluşumunun en önemli dinamiği manevi eğitimidir. Nitekim Said Nursî de, şahsiyet oluşumu ve gelişiminin erken yaşlarda şekilleneceğine dikkatleri çekerek, "Demek, bir yaşındaki fitratıma ve ruhuma merhum validemin ders ve telkinâtını, şimdi bu seksen yaşındaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşahede ediyorum."⁸ tespitine yer vermiştir.

Eğitim bilimcilerin 0-6 dedikleri dönem, şahsiyet oluşumu ve gelişimi noktasında önemli bir dönemin adıdır.

Şahsiyetli insan, bugünkü literatürde ego (benlik) gelişimini sağlıklı tamamlayabilmiş insandır. Onlar özgüveni yüksek, kendine ve başkalarına saygılı, izzet ve şerefine düşkün karakterlerdir.

Burada şunu da belirtmek lâzımdır ki, şahsiyet varlıkla, imkanla alakalı değil, kişinin iç yapısıyla alakalıdır. Yani zengin olsun, fakir olsun İslâmiyet'i kabul etmek bir şahsiyet göstergesidir. Çünkü güzel şeylere meyledenin ve güzel şeyleri isteyenin elbette şahsiyeti de güzeldir ve güzelleşir.

7. Nursî, Bediüzzaman Said, *Şualar*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2007, s. 624

8. Nursî, *Lem'alar*, 24. Lem'a, YAN, İstanbul, 2007, s. 463.

Risale-i Nur'da şahsiyet (benlik) gelişim süreci nasıldır?

İnsan, benlik iddiası ile üzerine çok ciddi bir emaneti yüklenmiş bulunmaktadır. Göklere, yere, dağlara teklif edilen emaneti, onların hepsi yüklenmekten çekindikleri, korktukları halde, insanın onu yüklenmesi⁹ onun cehaletine ve zalimliğine verilmektedir.

Said Nursî, Ene bahsinde,¹⁰ benlik gelişimi veya şahsiyet oluşumunu ene çekirdeğindeki iki potansiyeli kullanma olarak ifade eder ve insanlık tarihinde bu çekirdekten iki ağacın neşvünema bulduğunu izah eder. Bunlar şecere-i zakkum ve şecere-i tubadır.

İnsanlık tarihi boyunca şecere-i zakkum ve şecere-i tuba olan bu iki silsile hep var olagelmüş ve birisinden felsefe tilmizleri, diğerinden de Kur'an şakirtleri meyvelerini vermiştir. Nübüvvet ve felsefe omuz omuzla olduklarında Tuba ağacı meyvelerini vermiş, felsefe nübüvvetten ayrılınca, zakkum meyveleri vermiştir.

Burada anlatıldığına göre ene, insana emaneten verilmiş ve hem kendini hem de yaratıcının isimlerini keşfetmeye, kainatın pek çok gizli kapılarını açmaya yarayan bir miftah, bir anahtardır.

Yani bu anahtar sağlıklı kullanılabildiğinde pek çok kapıları açabileceği gibi, yerinde kullanılmadığında ise, sahibini dalalete sürükleyen bir alet haline gelebilecektir. Bunun için de mahiyetini bilmeye ihtiyaç vardır.

Risale-i Nur'da benlik gelişimi diyebileceğimiz bu bölümde, enenin insana verilmiş maksadı, vahid-i kıyasî¹¹olarak açıklanmıştır. İnsanın kendisine verilen cüz'i ile külliye anlaması ve tanınması daha mümkün olabilecektir.

Şahsiyet ve karakterin temeli olan mizacın çekirdeği de 'ene'dir. Ene başlangıçta buhar gibidir. Yani henüz daha şekil almamıştır. Olumlu veya olumsuz şekillenmeye müsaittir. Bu dönem anne karnını da içine alan 4-5 yaşlarına kadarki, şahsiyetin temel esaslarının oluştuğu çok önemli bir dönemdir.

İşte bundan sonra bu buhar misal olan ene, zamanla iç ve dış etkenlerin tesiriyle yavaş yavaş buzlanma sürecine girip şekillenmektedir.

İnsandaki beden, nefis, kalp ve ruh etkenleri dört katmanlı bir saray gibi, insanın şahsiyet gelişiminin aktörleri olarak görülmektedir. Bu aktörlerin her birisinin sağlıklı şekilde beslenmesi ve gelişiminin tamamlanabilmesi için yine her birinin negatif veya pozitif uçlarının bilinmesine ihtiyaç vardır.

Aynı zamanda bu dört aktör, ene çekirdeğinin üç temel kuvvesi ile şekillenmektedir. Bu duygular da akıl, gadap ve şehvettir. Bu kuvvelere yaratılıştan bir had konulmamıştır.

İnsanın yaratılıştan sahip olduğu ve dünyaya gelirken beraberinde getirdiği kabiliyetler ve meyiller mizacı oluşturur ve bu mizaç motifi üzerine iç ve dış tesirlerle buzlanma süreci yaşanır.

İşte kişinin aldığı etkileşimler, yetiştiği ortam, bilinçaltı birikimleri, dünyasına olumlu veya olumsuz etki eden diğer faktörler bu buzlanmanın mahiyetini oluşturacaktır.

*İnsandaki beden,
nefis, kalp ve
ruh etkenleri
dört katmanlı
bir saray gibi,
insanın şahsiyet
gelişiminin
aktörleri olarak
görölmektedir.
Bu aktörlerin her
birisinin sağlıklı
şekilde beslenmesi
ve gelişiminin
tamamlanabilmesi
için yine her
birinin negatif
veya pozitif
uçlarının
bilinmesine
ihtiyaç vardır.*

9. Ahzap Suresi, 72. ayet.

10. Nursî, Bedüzzaman Said, *Sözler*, 30.Soz, YAN, 2007, s. 872.

11. A.g.e, s.873.

Zaman, şahs-ı manevi zamanıdır.

Çünkü benlik çağındayız, insanın bir buz parçası hükmündeki 'ene'sini Kur'ân'dan gelen Kevser havuzuna atıp eritmeden sağlıklı bir benlik oluşturması mümkün değildir.

Bireyin benlik buzlanma süreci 11-15 yaşları arasında tamamlanmaktadır.

Buzlanan benlik ya temiz ya da kirli bir şekilde süreci tamamlamıştır.

Ego buzlanması temiz veya kir seviyesi düşükse o kişinin hayatında yüksek idealler, ulvi hisler vardır. Buzlanma kirli veya bulanık ise, o zaman kişide bencillik, narsistlik, takıntı, tutku, savunma mekanizmaları gibi manevi hastalıklar görülür.

Şahsiyet oluşumu ve gelişiminin etkin unsurları olan akli, şehvi ve gadabi kuvveler, aynı zamanda şahsiyetin olumlu ve olumsuz meyvelerini de içlerinde barındırmaktadırlar. Nitekim nübüvvet silsilesinde kuvve-i akliye dalında enbiya ve mürselin ve evliya ve siddikin meyvelerini yetiştirdiği gibi¹²; kuvvet-i şehviye dalında, sureti ve sireti güzel temiz insanlar; kuvve-i gadabiye dalında ise, adil hakimler ve melek gibi melikler meyvelerini vermiştir. Tabi nübüvvetten kopmuş felsefede ise, kuvve-i akliyede, dehriyyun, tabiiyyun; kuvvet-i şehviyede, aliheler, sanemler; kuvve-i gadabiyede de, şeddatlar, nemrutlar ve firavunlar meydana gelmiştir.

İşte insandaki doğuştan gelen potansiyel olan mizaç, terbiye, eğitim, niyet, nazar ve mana-i ismi ile su-i mizaca dönüşür, yine aynı terbiye, eğitim, iman, ubudiyet, ve mana-i harfi ile inkişaf ederse, tuba ağacı meyveleri ortaya çıkar.

Mahiyet-i aslisi buhar olan ene, mana-i ismiyle aleme bakıldığında önce sıvılaşır, sonra buhar olur, sonra da sertleşip, kalınlaşır ve taşlaşır, sonunda da insanı bütünüyle yutup Firavun haline getiren bir hüsrana sürükler. Böyle bir insan elbette, 'Nefsini günahlara daldıran da hüsrana uğramıştır.'¹³ şumulüne dahil olur.

Diğer taraftan Nübüvvet silsilesinde insan mana-i harfi ile her şeye bakıyor. Kuvvelerini hak ve hakikati bulmada ölçülü kullanıyor. Böyle bir insan da 'Nefsini günahlardan arındıran kurtulmuşa ermiştir.'¹⁴ müjdesine nail olacaktır.

Risale-i Nurlarda şahsiyetli insan yetiştirmenin şartları nelerdir?

Zaman, şahs-ı manevi zamanıdır. Çünkü benlik çağındayız, insanın bir buz parçası hükmündeki 'ene'sini Kur'ân'dan gelen Kevser havuzuna atıp eritmeden sağlıklı bir benlik oluşturması mümkün değildir.

Bu da ancak kişinin şahs-ı maneviye dahil olması ile olacaktır. Şahs-ı manevi çoklu düşünme ortamı olan 'ortak akıl'dır. Dolayısıyla onun tespitleri, onun feraseti, basireti, rahmeti celb etmesi daha güçlüdür.

Burada şahs-ı manevinin nasıllığını da sorgulamak gerekir. Her şahs-ı manevinin içerisinde sağlıklı bir şahsiyet oluşumu gerçekleşmez. Bunun için istişare mekanizması ile işleyen, uhuvvet, tesanüt, ihlas ve sadakat düsturlarıyla mücehhez olan bir şahs-ı manevi ancak sağlıklı şahsiyet kazandırabilir.

12. A.g.e., s.878.

13. Şems Suresi, 10. ayet.

14. Şems Suresi, 9. ayet.

İstişare ile bir şahs-ı manevi oluşturulursa, o zaman mizaç motifi ne olursa olsun, o kişi bir buz parçası hükmündeki enanietini Kur'ân güneşinin altında eritecek ve şahsiyetine bulaşan kirleri de temizleyecektir. Yani mizacına uygun Kur'ân ayetlerinden birisine tutunarak güneşe doğru bir yolculuğa çıkacak ve buharlaşacaktır. İşte buna reşha yolculuğu denmektedir.

Gerçi şahs-ı manevi havuzuna girdiği halde yine benlik varlığını sürdüren ve şahsiyetindeki kirleri orada devam ettiren insanlar olabilir. Yani iman ve Kur'ân hizmetleriyle bir şahs-ı manevide insan hizmet ederken, aynı zamanda 'ben'ini ciddi koruyabilir. İhlaslı ve samimi şekilde 'ben'ine hizmet edebilir. Bu yapılar şahs-ı manevi vizyonunu kirleten yapılardır.

İşte enenin şahs-ı manevi havuzunda eritilebilmesinin yolunu yine Risale-i Nur'da buluyoruz. Nefsî tefekkür¹⁵ü esas alarak, acz, fakr, şefkat, tefekkür tariki¹⁶yle Risale-i Nur bu asırda, hem kısa, hem sağlam, hem geniş ve hem de kolay bir yolla büyük bir şahs-ı manevi havuzunda yer almanın adımlarını göstermektedir.

Risale-i Nur eserleri bu asırda bu kemalat yolculuğunu yani enesini nahnu içinde hissedebilmesi sürecini iki aşamalı bir metotla sağlamaktadır.

Bunlardan birincisi, enfüsi tefekkür yapmaktır. Yani kişinin nefsini düştüğünde, en ince ayrıntısıyla, tafsili bir surette bu tefekkür yapmasıdır.

İkincisi de dört hatvede gerçekleştirilen nefsi terbiye metodudur.

Böylece insan, bir birey olarak sınırlı bir ilme, duaya, şükre muhatap olurken, cemaatin şahs-ı manevi havuzuna girdiğinde veya orada eridiğinde o havuzun feyziyle ve nuruyla maddi ve manevi büyük bir berekete ulaşacaktır.

Bu kazanımı kişinin kendi kendine elde etmesi mümkün değildir. Yine böyle bir terbiyeyi kendi kendine yapabilmesi imkânı yoktur.

Şahs-ı manevi içerisinde gelişen benlik, yine şahs-ı manevi içerisinde kemal yolculuğunu tamamlayacak, nefsini böyle bir süreçte terbiye edecek ve ben'in biz içinde anlamlı olacağı gerçeğini yaşayacaktır.

Böyle bir şahs-ı manevi içinde gelişen şahsiyet için Allah, o kimsenin gören gözü, işiten kulağı olacaktır.

İşte ortaya konan bu ideal şahsiyet geliştirme formülünü öncelikle Hazret-i Peygamberde görüyoruz. Dolayısıyla O'nun (asm) günlük yaşam tarzı bize bu konuda da örnek olmaktadır. Onun arkadaşlarıyla en fazla istişare eden olması ve şahs-ı manevi içinde hareket tarzını belirlemesi bu noktada hayatı nasıl yaşamak gerektiğine dair esaslar vermektedir.

Peygamberimiz (asm) ölçğinde şahsiyetli insanın özellikleri nelerdir?

Reşha yolculuğunun en ideal modeli elbette hazret-i Peygamber (asm)'dir.

Risale-i Nur eserlerinde bu yüksek şahsiyet müstakil birkaç kitabı kapsayacak bir zenginlikte ele alınmıştır.

15. Nursî, Bediüzzaman Said, *Mesnevi-i Nuriye*, YAN, İstanbul, 2007, s. 234.

16. Nursî, Bediüzzaman Said, *Sözler*, YAN, İstanbul, 2007, s. 776.

Risale-i Nur eserleri bu asırda bu kemalat yolculuğunu yani enesini nahnu içinde hissedebilmesi sürecini iki aşamalı bir metotla sağlamaktadır. Şahs-ı manevi içerisinde gelişen benlik, yine şahs-ı manevi içerisinde kemal yolculuğunu tamamlayacak, nefsini böyle bir süreçte terbiye edecek ve ben'in biz içinde anlamlı olacağı gerçeğini yaşayacaktır.

*Kur'ân-ı Kerim'i
anlamak ve
yaşamak öncelikle
peygamberimizi
anlamak ve
tanımakla
mümkün
olacaktır.
Peygamberimizi
tanımak ve
anlamak için de
onun varisleri
olan alimleri
tanımak ve
anlamak lâzımdır.
Bu kaide ile
her asrı kendi
şartları içinde
değerlendirmek ve
yine her asrı kendi
alimiyle ele almak
daha isabetli
olacaktır.*

Yüksek şahsiyet elbette diğer insanlar için de bir model hükmündedir. İ̇şaratü'l-İ̇caz¹⁷ isimli eserinde Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber efendimizi anlatırken, onun zatının (asm) hususiyetlerine dikkatleri çeker. Tabi bu aynı zamanda O'nun (asm) peygamberlik delilleri olurken ve yine şahsiyetinin de özellikleri olmaktadır.

Burada dört nokta nazarlara sunulmaktadır:

* Fitriliğin yerine sun'ilik ikama edilemez. O'nun her hali fitridir.

* Yüksek ahlaki hakikate yapıştıran ciddiyet ile sıdktır.

* Birbirine uygun olan şeyler birbirini çeker.

* Cemaatte olan kuvvet fertte yoktur.

Evet, O zat'ın bütün eserleri, siretleri tarihçe-i hayatı vesair ahvali onun pek büyük, azim ve ahlak sahibi olduğuna şahadet ediyorlar.

"Ahlak-ı aliyenin imtizacından izzet-i nefis, haysiyet, şeref, vakar gibi hasis ve alçak şeylere müsaade etmeyen yüksek haller husule gelir."

"Evet, melaike ulüvv-u şanlarından şeytanları reddeder, kabul etmezler. Bir zatta husule gelen ahlak-ı aliye kizb, hile gibi alçak halleri reddeder."¹⁸

O zatın (asm) dört yaşından kırk yaşına kadar geçirmiş olduğu gençlik devresinde bir hilesi, bir hıyaneti görülmemiş ve bir yalanı işitilmemiştir.

"Zaten kırk yaşına balığ olunca, iyi olsun, kötü olsun nasıl bir ahlak olursa olsun, rüshu peyda eder, meleke haline gelir, daha terki mümkün olmaz."

Bu zatın kırk yaşının başında iken yaptığı inkılab-ı azimi aleme kabul ve tasdik ettiren onun (asm) herkeşçe malum olan sıdk ve emaneti idi.

Burada aslında peygamber efendimizin zatını okurken kullanılan şahsiyet okuma metodu, günlük hayatta da şahsiyetli insanları anlayabilmek için kullanılacak bir metottur.

Yani, kişinin hayatında sun'iliğin olmaması, yaptığı her işte sıdk ve ciddiyetin bulunması, zevklerinin, lezzet aldığı şeylerin, sosyal çevresinin dahi yüksek olması ve hayatının her dönemindeki hallerinin onun yüksek şahsiyetinden haber vermesi, kişilerin şahsiyet düzeylerini tanımak noktasında önemli göstergelerdir.

Bu asırda bir asr-ı saadet müslümanı olarak, Bediüzzaman Said Nursî'nin yüksek şahsiyeti

Kur'ân-ı Kerim'i anlamak ve yaşamak öncelikle peygamberimizi anlamak ve tanımakla mümkün olacaktır. Peygamberimizi tanımak ve anlamak için de onun varisleri olan alimleri tanımak ve anlamak lâzımdır.

Bu kaide ile her asrı kendi şartları içinde değerlendirmek ve yine her asrı kendi alimiyle ele almak daha isabetli olacaktır.

Bediüzzaman Said Nursî de, 'bu asrın ve gelecek istikbalin' bir alimi olarak peygamberimizi en güzel bir model olarak günümüze taşıyan bir numune şahsiyettir.

Onun için onun şahsiyetindeki esaslara baktığımızda aynı zamanda peygamberi ahlakın bu asra taşınmış bir nümunesini görmüş olmaktadır. Çünkü 'Alimler peygamberlerin varisleridirler' hakikati gereği, peygamberlerde hasıl olan yüksek ahlak ve şahsiyet esasları alimlerde de benzer şekilde meydana gelecektir.

Onun şahsiyeti ile ilgili büyük alim, merhum Ali Ulvi Kurucu, Said Nursî'nin Tarihçe-i Hayatı¹⁹'nın girişinde bazı tespitler yapmıştır.

"Madem ki bir insan Cenab-ı Hakkın hıfz ve himayesinde bulunmak nimetine mazhar olmuştur. Artık onun için korku, endişe, üzüntü, yılma, usanma v.s. gibi şeyler mevzu bahis olamaz."

"Allah'ın nuru ile nurlanan bir gönlün semasını hangi bulutlar kaplayabilir? Her an huzur-u ilahide bulunmak bahtiyarlığına eren bir kulun ruhunu hangi fani emel ve arzular, hangi zavallı teveccüh ve iltifatlar ve hangi pespaye gaye ve ihtiraslar tatmin, teskin ve teselli edebilir?"

"İşte Bediüzzaman böyle harikalar harikası bir inayete mazhar olan mübarek bir şahsiyettir. Ve bunun içindir ki, zindanlar ona bir gülistan olmuş, oradan ebediyetlerin nurlu ufuklarını görür. İdam sehpaları birer vaaz ve irşat kürsüsüdür. Oradan insanlığa ulvi bir gaye uğrunda sabır, sebat, metanet ve celadet dersleri verir. Hapishaneler birer medrese-i yusufiyeye inkılap eder, oraya girerken bir profesörün üniversiteye ders vermek için girdiği gibi girer."²⁰

Ali Ulvi Kurucu, Bediüzzaman Said Nursî'nin, yüksek şahsiyetine damga vuran feragati, şefkat ve merhameti, istiğnası, iktisatçılığı, tevazu ve mahiyeti gibi bazı özelliklerini şahsiyetinin esasları olarak ortaya koymuştur.

Bir de Bediüzzaman Said Nursî, kendi şahsiyetini orijinal bir surette tahlil ederek, aslında her şahsiyet sahibi insanın şahsiyeti nasıl anlaması gerektiğine de dikkatleri çekmiştir.

Bir insanın müteaddit şahsiyeti olabilir. O şahsiyetler ayrı ayrı ahlaki gösterir. Yani her makamın bir şahsiyeti ve beraberinde bir ahlakı vardır. Kişi o makama layık ve kabiliyetli ise, iki şahsiyeti de birbirine yakın olur. Değilse, kişinin gerçek şahsiyeti ile makamın gerektirdiği şahsiyeti birbirinden uzak düşer.

Mektubat isimli eserinin, Yirmi Altıncı Mektup, İkinci Mebhas²¹'inde, her insanın farklı şahsiyetler taşıyabileceğini ifade eder ve konuyu kendisi üzerinden değerlendirerek, 'bu kardeşinizde de üç şahsiyet var' deyip örnek verir.

Birincisi: Kur'an-ı Hakim'in hazine-i alisinin dellalı cihetindeki muvakkat, sırf Kur'an'a ait bir şahsiyetim var. O dellallığın iktiza ettiği pek yüksek ahlak var ki, o ahlak benim değil; ben sahip değilim. Belki o makamın ve o vazifenin iktiza ettiği seciyelerdir. Ben de bu neviden ne görseniz benim değil; onunla bana bakmayınız, o makamındır."

İkinci şahsiyet: Ubudiyet vaktinde, dergah-ı İlâhîyeye müteveccih ol-

Bir insanın müteaddit şahsiyeti olabilir. O şahsiyetler ayrı ayrı ahlaki gösterir. Yani her makamın bir şahsiyeti ve beraberinde bir ahlakı vardır. Kişi o makama layık ve kabiliyetli ise, iki şahsiyeti de birbirine yakın olur. Değilse, kişinin gerçek şahsiyeti ile makamın gerektirdiği şahsiyeti birbirinden uzak düşer.

19. Nursî, Bediüzzaman Said, *Tarihçe-i Hayatı*, YAN, İstanbul, 2007, s.19.

20. A.g.e., s.22.

21. Nursî, Bediüzzaman Said, *Mektubat*, YAN, İstanbul, 2007, s.535.

Şahsiyet, bütün zamanlarda aranan en güçlü bir insani dinamiktir. Şahsiyetli insanlar, Kur'ân'ın övgüsüne mazhar olmuşlardır. Zaten bütün büyük adımlar, büyük davalar şahsiyetli insanların omuzlarında yükselmiştir.

duğum vakit, Cenab-ı Hakkın ihsanıyla bir şahsiyet veriliyor ki, o şahsiyet bazı asarı gösteriyor. O asar, mana-i ubudiyetin esası olan 'kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergah-ı İlâhîyeye iltica etmek' noktalarından geliyor ki, o şahsiyetle, kendimi herkesten ziyade bedbaht, aciz, fakir ve kusurlu görüyorum. Bütün dünya beni medhüsena etse, beni inandıramaz ki ben iyiyim ve sahib-i kemalim.

Üçüncüsü: Hakiki şahsiyetim, yan Eski Said'in bozması bir şahsiyetim var ki, o da Eski Said'den irsiyet kalma bazı damarlardır. Bazen riyaya, hubb-u caha bir arzu bulunuyor. Hem, asil bir hanedandan olmadığım, hisset derecesinde bir iktisat ile, düşkün ve pest ahlaklar görünüyor.

Bediüzzaman, kendisinin bu makamlarda kabiliyetli olmadığı ve makam sahibi olmadığı için, gerçek şahsiyetinin dellallık ve ubudiyet vazifelerindeki ahlaktan ve asardan çok uzak olduğunu ifade ediyor.

Ama kabiliyeti ve makamı olmadığı halde (bu cümleyi kendisinden ziyade bu satırları okuyanlar kendilerine yorumlayacaklardır) "Cenab-ı Hak, merhametkarane, kudretini benim hakkımda böyle göstermiş ki, en edna bir nefer gibi şu şahsiyetimi, en ala bir makam-ı müşiriyet hükmünde olan hizmet-i esrar-ı Kur'âniye'de istihdam ediyor." demiştir. Buradan da Risale-i Nur talebelerinin gerçek şahsiyetlerindeki yanlış ve kusurlara rağmen, büyük bir makamın, ortaya çıkardıkları şahsımanevi ile yüksek bir şahsiyetin vazifesini üstlenmiş oldukları anlaşılıyor. Demek ki, kişileri bir gerçek şahsiyetleri var. Onda pek çok düşük ahlak yansımaları olabilir. O düşük halleri, tavırları tesettür toprağı altına terbiye etmek ve sağlıklı şahsiyete ulaşmakla mükelleftir. Bir de, bulunduğu makam itibarıyla bir şahsiyeti var ki, onun da ayrı bir ahlakı bulunuyor. Kur'ân'ın dellalı olmak makamının şahsiyetini ve onun gereği olan ahlakı insanın sahiplenmeye hakkı yoktur. Çünkü o makamın iktiza ettiği bir şahsiyet ve ahlaktır. Üçüncüsünde de, kulluğun da bir şahsiyeti ve ahlakı vardır. O da insanın kusur ve yanlışlarını bilip, acz ve fakrını anlayarak Cenab-ı Hakka iltica etmektir.

Sonuç

Şahsiyet, bütün zamanlarda aranan en güçlü bir insani dinamiktir. Şahsiyetli insanlar, Kur'ân'ın övgüsüne mazhar olmuşlardır. Zaten bütün büyük adımlar, büyük davalar şahsiyetli insanların omuzlarında yükselmiştir.

Nitekim hayatın her alanında sağlıklı ilişkiler, güçlü birliktelikler, birbirinde fani olmuş, birbirinin gözü, kulağı, düşünen şahsiyetli insanlarla kurulabilmektedir.

Son din İslâm'ın yüce mesajlarının insanlığa takdimi için de elbette Kur'ân'ın evrensel değerlerini özümsemiş ve yaşayan yüksek şahsiyet sahibi, yüksek ahlak sahibi insanlara ihtiyaç vardır.

Şefkat ve merhametin, ilim ehli olmanın, adaletli davranmanın, barışın esas almanın, dürüst, güvenilir ve sadakatli ve samimi olmanın nasihatlerini hemen her aşamada gündeme getiren Kur'ân-ı Kerim, elbette şahsiyetli olmanın da esaslarını insanlığa sunmuş olmaktadır.

Bugün, İslâm hakikatlerinin Müslümanlar tarafından ciddi bir şekilde temsil edilmesine ihtiyaç vardır. Müslümanların Müslim vasıflarla teçhizi günümüz İslâm dünyasının en ciddi konusudur. Sağlıklı şekilde temsil edilemeyen dinimizin belki doğru tanınmasının önündeki en büyük engel Müslümanların yanlış İslâm algısı ve uygulamasıdır.

İslâmiyet hakiki insanıyeti netice verir. Hakiki insanıyet ortaya çıkmıyorsa İslâmiyet'i yaşamak noktasında problemler var demektir.

Bunun için de 'doğru İslâm' pratiğinin en ciddi ihtiyaç duyduğu gerçek, Kur'an'ın pozitif değerleri ile şahsiyet kazanmış Müslümanlardır.

Bediüzzaman, doğru İslâm'ın ve İslamiyet'e layık doğruluğun ortaya konulması halinde büyük devletlerin ve hatta kıt'aların bile İslâmiyet'e dehalet edeceği müjdesini vermektedir.

Onun için de Kur'an'ın bu asra dönük tefsiri olan Risale-i Nurlar, şahsiyetli insan yetiştirmenin eğitimle olacağı gerçeğini ortaya koymuştur. Bu eğitimin de maddi ve manevi ayağını 'şahsiyetli insan yetiştirme projesi' denilebilecek, modern bilimler ile din ilimlerinin mezcini içeren bir eğitim müfredatı oluşturmaktadır.

Yine şahsiyetli insan yetiştirilmesi için enaniyet asrı olan zamanımızda kişinin enesini havuzda eritebilmesi gerekir. Yani ben'ini biz'e dönüştürebilmesi için, enfüsi tefekkürü yapması ve Risale-i Nur'un bu asırdaki tarzı olan acz, fakr, şefkat ve tefekkür tarikiyle, Kur'an'ın dört ayeti kerimesiyle nefisleri terbiye etmesini çözüm yolu olarak benimsemesi gerekir.

Tabii bir de, bu asır helaketler ve felaketler asrı olduğu için, 'bir sefere mahsus bu adımları attım bitti' şeklindeki bir anlayış doğru olmayacaktır. Meşveretle yaşamak, şahs-ı manevi içinde yer almak ve enfüsi tefekkürü hep canlı tutmak ve Kur'an'ın geniş, sağlam, kolay tariki olan acz, fakr, şefkat ve tefekkürle dört hatvedeki nefis terbiyesi esaslarını bir hayat boyu yaşam tarzı haline getirmek gerekliliği söz konusudur.

Yoksa, bir dönem gelişen, onarılan şahsiyeti bir müddet sonra yeniden arızalar vermeye başlayacaktır.

Bu asır şahs-ı manevi asrıdır. Şahs-ı manevi de ayakta tutan meşveret ve şura esaslarıdır. İşte o zaman ancak, şahsiyetli insanlar ailedeki, toplumda, devletlerde hükmedecek, baskı ve istibdattan ziyade hürriyet ve adalet esasları hayata hakim olacaktır.

İnsaniyet-i Kübra olan İslâmiyet böyle şahsiyetli insanlarla daha parlak ve hak ettiği makama ulaşacaktır.

Doğru İslâmiyet ve İslâmiyete layık doğruluk, ancak yine İslâmiyetin terü taze esaslarıyla şahsiyet kazanmış Müslümanlarla sağlanacaktır.

Her türlü müspet gelişmenin ve ilerlemenin esaslarını içinde barındıran İslâmiyet, kendisini doğru anlayıp, doğru yaşayacak ve doğru temsil edecek şahsiyetli kahramanlara ihtiyaç duymaktadır. Bunun da yolu, akıl ve fenin hükmettiği zamanımızda, Kur'an'ın bu asra dönük tefsiri olan Risale-i Nur'la imanlarını kurtaran, aralarındaki işleri istişare ile yapan ve şahs-ı maneviye sığınan şahsiyetli insanlar yetiştirebilmektir.

Bu asır şahs-ı manevi asrıdır. Şahs-ı maneviye de ayakta tutan meşveret ve şura esaslarıdır. İşte o zaman ancak, şahsiyetli insanlar ailedeki, toplumda, devletlerde hükmedecek, baskı ve istibdattan ziyade hürriyet ve adalet esasları hayata hakim olacaktır.

Dünyayı; hak ve hakikatin savunucuları, şefkat ve merhametin taşıyıcıları, iki dünyayı hayat hedefi yapan İslâm fedailerini olan şahsiyetli insanlar kurtaracaktır.

Abstract

We will attempt to discuss the course of building personality, the influential elements in that course, treatment of personality in the light of Risale- Nur and introduce the Prophet Muhammad (p.b.u.h.) as the role model personality and the fundamental characteristics of Said Nursi as a scholar representing the inheritance of the Prophet Muhammed (p.b.u.h.)

The basic aim of this study is to serve to the object of muslims' enriching their personalities with the Islamic qualities and representing the true Islam appropriately.

Key Words

Islam, identity, egoism, prophethood, Risale-i Nur

